

بررسی بیماری‌های پوستی در

آثار پزشکان ایرانی

از قرن دوم تا پایان قرن دهم هجری

عصمت صابری رود



انتشارات سفیر اردهال

سرشناسه	صابری راد، عصمت، ۱۳۵۲
عنوان و نام پدیدآور	بررسی بیماری‌های پوستی در آثار پزشکان ایرانی: از قرن دوم تا پایان قرن دهم هجری / عصمت صابری راد
مشخصات نشر	تهران: سفیراردهال، ۱۳۹۶
مشخصات ظاهری	۲۵۴ص: مصور (رنگی)، جدول
شابک	۱ - ۵۱۶ - ۳۱۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص [۲۴۵] - ۲۵۴؛ همچنین به صورت زیرنویس
موضوع	پوست -- بیماری‌ها
موضوع	Skin--Diseases
موضوع	پوست -- بیماری‌ها -- درمان
موضوع	Skin--Treatment
موضوع	پزشکی ایرانی -- تاریخ
موضوع	Medicine, Persian--History
رده‌بندی کنگره	۱۳۹۶ ۲ص/RLV
رده‌بندی دی	۶۱۶/۵
شماره ثبت	۴۷۱۶۷۲۴



بررسی بیماری‌های پوستی در آثار پزشکان ایرانی از قرن دوم تا پایان قرن دهم هجری

عصمت صابری راد
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶

صفحه‌آرایی و طراحی جلد: واحد آماده‌سازی، سفیر اردهال
لیتوگرافی، چاپ، صحافی: سفیر اردهال

شمارگان: ۵۵۰ نسخه ♦ شماره نشر: ۵۸۳-۱
به‌ها: ۱۵۰۰۰۰ ریال

© حق چاپ: ۱۳۹۶، انتشارات سفیر اردهال www.safirardehal.ir

شابک: ۱ - ۵۱۶ - ۳۱۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸

نشانی دفتر: تهران، خیابان صفیح، خیابان سمیه، رو به روی بانک ملی ایران، ساختمان ۱۱۸، واحد ۴
تلفن مرکز پخش: ۸۸۳۱۳۸۹۸-۸۸۳۱۹۳۴۲ کد پستی: ۱۵۸۱۸-۷۴۷۱۵ email: safirardehal@yahoo.com

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه‌برداری اعم از زیراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری، اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزئی در نقد و بررسی، و اقتباس در گیومه در مستندنویسی، و مانند آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست مطالب

۱۱.....	پیشگفتار.....
۱۳.....	مقدمه.....

فصل اول

اصطلاحات و پیشینه بیماری‌های پوستی

۱۵.....	الف) اصطلاحات و انواع بیماری‌های پوستی.....
۱۶.....	۱. بیماری‌های مزمن.....
۱۷.....	۲. بیماری‌های ناخن.....
۱۷.....	۳. بیماری‌های پوست.....
۲۰.....	ب) نوشته‌ها و آثار مربوط به پوست.....
۲۰.....	۱. آگاهی از بیماری‌های پوستی در رشته‌های پیش از اسلام.....
۲۵.....	۲. نوشته‌های مربوط به پوست در سده‌های نخستین هجری تا سده دهم.....
۲۷.....	۱-۲ کتاب الجذام از ابوزکریا یوحنا بن اسحاق (۱۶۰-۲۴۳ هـ.ق).....
۲۸.....	۲-۲ فردوس الحکمه از علی بن ربن طبری (۱۸۰-۲۵ هـ.ق).....
۳۰.....	۳-۲ آثار حنین بن اسحاق عبادی (۱۹۴-۲۶۴ هـ.ق).....
۳۲.....	۴-۲ الذخیره فی الطب ثابت بن قره جرائی (۲۱۱-۲۸۸ هـ.ق).....
۳۴.....	۵-۲ آثار ابوبکر محمد بن زکریای رازی (۲۵۱-۳۱۳ هـ.ق).....
۳۹.....	۶-۲ معالجات بقراطیه از ابوالحسن احمد بن محمد طبری (د: ۳۶۱ هـ.ق).....
۴۲.....	۷-۲ هدایة المتعلمین از اخوینی بخاری (د: ۳۷۳ هـ.ق).....
۴۴.....	۸-۲ کامل الصناعه از علی بن عباس مجوسی اهوازی (۳۸۴ هـ.ق).....
۴۷.....	۹-۲ آثار ابوسهل مسیحی (۳۶۱-۴۰۰ هـ.ق).....
۵۰.....	۱۰-۲ مفتاح الطب از ابن هندو (م: ۴۲۰ هـ.ق).....
۵۱.....	۱۱-۲ قانون فی طب از ابوعلی حسین بن عبدالله بن سینا (۳۷۰-۴۲۸ هـ.ق).....
۵۴.....	۱۲-۲ ذخیره خوارزمشاهی و کتاب‌های دیگر سید اسماعیل جرجانی (۴۴۴-۵۳۱ هـ.ق).....
۵۷.....	۱۳-۲ آثار ابوالفضل حیثی تفلیسی (حدود سال‌های ۵۱۵ یا ۵۲۰-۶۲۹ یا ۶۳۰ هـ.ق).....

- ۱۴-۲ قانونچه از محمود بن محمد بن عمر جفینبی (م ۷۴۵ هـ ق) ۶۱
- ۱۵-۲ کفایه المجاهدیه از منصور بن محمد بن یوسف بن احمد بن الیاس شیرازی (احتمالاً ۷۸۱ یا ۷۹۲ هـ ق) ۶۳
- ۱۶-۲ زبدة القوانين العلاج از محمد بن علاء الدین هبه الله سبزواری (قرن نهم) ۶۴
- ۱۷-۲ خلاصه التجارب از محمد حسین نوربخش (بهاء الدوله رازی) (۸۶۰-۹۱۵ هـ ق) ۶۵

فصل دوم

تعریف پوست و انواع بیماری های پوست

- الف) تعریف و تشریح پوست ۷۱
- ب) انواع بیماری های پوستی ۷۴
۱. Impetigo ۷۴
۲. جرب ۸۲
۳. حكه ۸۹
۴. خَصَف ۹۴
۵. زگیل (تالیل، تالول) ۱۰۶
۶. جذام ۱۱۳
۸. بَرَص و بَهَق سفید و سیاه ۱۲۳

فصل سوم رنگ و بهداشت پوست

- الف) رنگ پوست و مزاج افراد ۱۳۵
- ب) زرد و کدر شدن پوست ۱۳۶
- ج) بادشنام و سرخی بیش از اندازه ۱۳۸
- د) لکه های روی پوست ۱۴۱
۱. لکه های ناشی از ضربت ۱۴۱
۲. کلف و برش و نمش ۱۴۳
- هـ) از بین بردن موهای پوست ۱۵۲

فصل چهارم

مو و ناخن

- الف) انواع مو و بزرگی های اخلاقی افراد ۱۵۵
- ب) بیماری های مو ۱۵۸

۱۵۸	۱. داء الحبه (پوست انداختن مار)
۱۶۵	۲. داء الثعلب (درد رویاه)
۱۷۰	۳. سعفه
۱۷۹	۴. شوره سر (خزاز)
۱۸۵	۵. ریزش مو (اصلعی)
۱۹۲	۶. ترک خوردن مو
۱۹۳	۷. شپش سر و بدن
۱۹۶	ج) آرایش مو
۱۹۶	۱. رویدن مو و نگهداری آن
۱۹۸	۲. مجامع، صاف و نازک کردن مو
۱۹۹	۳. دیر رسیدن مو
۲۰۲	۴. رنگ کردن مو
۲۰۳	۵. از بین بردن آفتاب ی رنگ کردن مو
۲۰۴	د) ناخن
۲۰۴	۱. توصیف ناخن
۲۰۵	۲. بیماری های ناخن
۲۰۵	۱-۲. الداحس (عقربک)
۲۰۹	۲-۲. گوش موش
۲۰۹	۳-۲. عوارض دیگر ناخن
۲۱۲	نتیجه
۳۱۷	فرهنگ نامه گیاهان دارویی
۳۴۵	کتابنامه

پیشگفتار

طبابت و پرداختن به بیماری‌ها و عوارض جانبی آن از ابتدای حیات بشر هزاره وجود داشته است. عوامل دیرینه و محیطی در بروز بیماری‌ها موثر بوده و در ظاهر افراد خود را نشان می‌دهد، گونه‌ای که زخم‌ها و عوارض حاصله آن پزشکان را بر آن می‌داشته که اقداماتی برای درمان و رفع این ناهنجاری‌ها که زیبایی افراد را خدشه‌دار می‌کرده، انجام دهند. پزشکان پیشین برای درمان از طب سنتی کمک می‌گرفتند و به درمان بیماری‌های گوناگون از جمله بیماری‌های مربوط به سرو عوارض آن همچون ریزش مو و زخم‌ها، متلف می‌پرداختند.

در این کتاب بر آنیم که بدانیم پزشکان ایرانی از قرن دوم تا پایان قرن دهم هجری چه میزانی به مو و ریزش آن پرداخته، تا چه حد آن‌ها، شناسایی کرده و برای درمان آن به چه نتایجی دست یافته بودند، و امروزه در دست‌ورده‌های آن‌ها چه کمکی می‌توان گرفت.

مقدمه

انسان از ابتدای حیات خود با مشکلات بیشماری از جمله روش‌های محافظت از خود مواجه بوده است. از آنجایی که او در آن زمان برای خود پوششی مناسب تهیه نکرده بود، پوست به عنوان اولین عضو از بدنش در معرض آسیب قرار می‌گرفت. پوست در عین لطافت، بر اثر استخوان هم سفت‌تر و استحکام بسیاری دارد، اما به دلیل عدم پوشش و برخورد مستقیم نور خورشید، دچار عارضه‌های بسیاری می‌گردید و نیاز به درمان داشت. عوارض بیرونی، مزاج‌ها، نوع تغذیه، عکس‌العمل‌های مختلف افراد در مقابل شرایط و مشکلات از عواملی است که قادر به ایجاد عوارض پوستی می‌باشند.

ناگفته پیداست، امروزه دنیای پزشکی به لحاظ کاربرد تکنولوژی در تشخیص امراض بدن انسان و درمان آن، از جمله پوست به دلیل اهمیت زیادی پیشرفتی چشمگیر داشته و اقداماتی بسیار در شناسایی امراض و درمان آن صورت گرفته است با این حال هنوز بیماری‌هایی وجود دارد که نیازمند تحقیق و بررسی‌اند. یقیناً به لحاظ استفاده از تجربیات گذشتگان و بررسی تاریخچه بیماری‌های پوستی، لازم و ضروری است آثار دانشمندان گذشته به ویژه دانشمندان اسلامی مورد مطالعه قرار گیرند و روش‌هایی را که آن‌ها برای درمان پیشنهاد داده‌اند، مورد بهره‌مندی واقع شود.

در این پژوهش، نتیجه تحقیقاتی که در زمینه بیماری‌های پوستی و درمان آن‌ها از لابلای متون گذشته به دست آمده، ارائه گردیده است.

از زمان‌های گذشته، بیماری‌های پوستی یکی از دغدغه‌های دایمی انسان بوده، زیرا پوست، تمام اندام‌ها و سطح بدن را می‌پوشاند و تمام امعاء و احشاء را از خطرات بیرونی حفظ می‌کند. بسیاری از عوامل و ناراحتی‌های درونی، خود را به صورت عارضه‌های پوستی نمایان می‌کنند. علاوه بر این‌ها، حفظ کیفیت و ظاهر پوست نیز جزء زیبایی انسان بوده و به همین دلایل، پرداختن به بیماری‌های پوست، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این کتاب، سعی شده آثاری که دانشمندان ایرانی در زمینه پوست و بیماری‌های مربوطه و شیوه درمان آن‌ها نگاشته‌اند، مطالعه و بایکدیگر مقایسه گردد. محدوده زمانی این پژوهش از قرن دوم تا پایان قرن دهم هجری در نظر گرفته شده است.